

Financiële tekorten en wankel beleid: de rookgordijnen van het college van B en W

Eerste termijn raadsvergadering 9 juni 2020 – D66, PvdA, GroenLinks, OBL

D66, de PvdA, GroenLinks en OBL hebben de raad van de gemeente Berkelland bijeengeroepen en luiden de noodklok. Vanaf het begin van deze raadsperiode zijn de zaken in het gemeentebestuur structureel niet op orde. Zeker nu de financiële tekorten schrikbarend groot zijn, moeten we met elkaar spreken over de manier waarop we als raadsleden ons werk kunnen doen. We vertegenwoordigen de inwoners van Berkelland en die hebben recht op: goed bestuur, solide beleid en heldere, correcte informatie. Daarbij moeten wij kaders stellen en het college van B en W controleren. Die drie taken – volksvertegenwoordiging, kaderstelling en controle – kan de Berkellandse raad niet goed uitvoeren. Dat zou ons allemaal aan het hart moeten gaan. Daarom willen wij vandaag een open gesprek voeren met u allemaal over de financiële tekorten van de gemeente en de belemmeringen die wij als raadsleden ervaren om die financiële tekorten op te lossen.

Belemmeren in de kaderstellende rol

Als raadsleden worden we door het college belemmerd bij het stellen van kaders. Het college repareert gemaakte fouten achteraf en verstopt zijn trucjes in was-wordt-lijstjes. Een recent voorbeeld is de bespreking in de raad van de 'Verordening maatschappelijke ondersteuning 2020'. Het stuk ging vergezeld van een vaag raadsvoorstel, waarin stond dat het actuele stuk alleen in technische zin was aangepast. De bezuinigingen op pgb's waren vervolgens weggestopt in een bijgevoegd was-wordt-lijstje. Wethouder Van Haaren gaf ontwijkende antwoorden op de vraag of ze wilde voorkómen dat de inwoners van Berkelland met een pgb zelf de regie over hun zorg in handen houden. Dit was niet transparant en onduidelijk naar de raad en naar de inwoners.

De wethouder had daarbij geen heldere verklaring voor het veel te laat aanleveren van de verordening, die al op 1 januari 2020 had moeten ingaan. Ze schoof haar verantwoordelijkheid af op anderen: een collega uit het college, de ambtenaren... Het college neemt de raad en de inwoners van Berkelland niet serieus als het met dit belangrijke dossier omgaat alsof het een hete aardappel doorspeelt.

We willen een tweede voorbeeld noemen. Op 21 januari van dit jaar stond de 'Financiële verordening gemeente Berkelland 2020' als hamerstuk op de raadsagenda. De toelichting in het raadsvoorstel vermeldde enkel een verandering in terminologie. Het college verzweeg dat hier een verordening werd afgehamerd die de invloed van de raad bij het opstellen van begrotingen sterk zou gaan inperken en juist veel meer ruimte zou geven aan het college. Als raad kunnen we nu alleen nog maar budgetten per programma autoriseren. Daarentegen kan het college nu binnen een programma van de begroting zonder toestemming van de raad budgetten toewijzen aan activiteiten/speerpunten. Het college heeft deze koerswijziging noch toegelicht noch onderbouwd, de raad om de tuin geleid en elke discussie over de wenselijkheid of noodzaak ervan effectief omzeild.

We hebben nog iets besloten met het vaststellen van de Financiële verordening, want in het was-wordt-lijstje staat in punt 14 dat de verordening met terugwerkende kracht geldt vanaf 1 januari 2019. Dat betekent dus dat we ook met terugwerkende kracht onze begroting gewijzigd hebben en het college kan gaan schuiven met de budgetten binnen een programma zonder tussenkomst van de raad. En het college begon ook met schuiven tussen de budgetten en stelde daarvan de raad niet op de hoogte. Zo verliest de raad grip op het beleid.

De raad merkt vervolgens het gebrek aan grip wel op en probeert meer vat op de situatie te krijgen. Raadsleden stellen schriftelijke vragen en stellen moties op. In de aangenomen motie M17-22 vraagt de raad bijvoorbeeld 'grote verschillen in bedragen toe te lichten'. Ook

de auditcommissie probeert overzicht te krijgen en vraagt het college om in P&C-stukken verschuivingen binnen het budget groter dan € 250.000,- te melden en toe te lichten. Ook de auditcommissie is dus op het verkeerde been gezet en heeft niet gezien dat het college door de nieuwe Financiële verordening meer ruimte heeft om zelf kaders te verruimen, terwijl die ruimte voor de raad daarmee verder beperkt wordt.

Belemmeren in de controlerende rol

Als raadsleden worden we belemmerd in het controleren van het werk van het college. In een goede planning- en controlcyclus stelt de ambtelijke organisatie regelmatig voortgangsverslagen over de verschillende ontwikkelingen en resultaten op. We zijn het er allemaal over eens dat er veel schort aan de planning- en controldocumenten. D66, de PvdA, GroenLinks en OBL hebben vaak technische en schriftelijke vragen gesteld over de financiële documenten die het college ons aanbiedt. Berekeningen van het college kloppen niet, er is geschoven met grote bedragen in de budgetten zonder te overleggen of verantwoording af te leggen. Het college heeft tot nu de financiële situatie rooskleuriger weergegeven dan ze is. Ons meerjarentekort is veel groter dan ons een paar weken geleden werd voorgespiegeld door wethouder Teselink.

Niet alleen financiële vragen en onderwerpen worden in nevelen gehuld, het college legt ook rookgordijnen om onderwerpen als personeel en organisatie, de evaluatie van het afvalstoffenbeleidsplan of de transformatie van de Oudestraat in Neede. Het kost raadsleden ongelooflijk veel moeite en tijd om de juiste en complete cijfers en feiten boven tafel te krijgen. Er moeten veel vragen worden gesteld, het is soms nota bene noodzakelijk om externe expertise in te huren of Wob-verzoeken te doen! Dit zou niet nodig moeten zijn, wij moeten onze controlerende rol zonder problemen uit kunnen voeren.

Een recent nieuw instrument van het college is het middel van het uitgesteld openbare B&W-besluit. Hierdoor worden raadsleden voor een flinke tijd monddood gemaakt, omdat ze wel op de hoogte zijn, maar niet openlijk over de informatie mogen spreken. Op 10 maart 2020 is nog zo'n besluit genomen. Volgens ons is er geen juridische basis om dit besluit niet openbaar te maken, mede omdat het college het onderwerp al uitgebreid heeft beschreven in het 'Plan van Aanpak Doorpakken Sturen in het Sociaal Domein'. In dit uitgesteld openbare besluit wordt de dekking van het onderwerp geregeld. Structurele kosten worden gedekt uit de reserve en dit mag niet. Los daarvan betekent dit dat het meerjarentekort van de gemeente niet 9,5 maar 10 miljoen euro bedraagt.

De provincie heeft onze gemeente de tijd gegeven tot juli van dit jaar om met serieuze plannen te komen om het begrotingstekort op te lossen. Dit zijn dan dus vooral plannen met betrekking tot het sociale domein. De plannen die er nu zijn bouwen voort op wat er de afgelopen jaren gedaan is. Er wordt van zorgvragers verwacht dat zij een beroep doen op hun eigen netwerk, vrijwilligerswerk wordt gezien als dagbesteding en zo meer. Dit soort plannen waren er al eerder. We hebben allemaal meegemaakt waar dat toe leidde: rechtszaken en het noodgedwongen bijstellen van het beleid tot dat wat het nu is. Dat lost dus niets op, maar zal in de komende jaren, net als de in afgelopen jaren, leiden tot een miljoenentekort. We missen hier een goede analyse, en echte oplossingen.

Het college wil investeren in het sociaal domein. Het college presenteert plannen als de 'enig mogelijke weg' om tot een duurzaam houdbaar sociaal domein te komen in financiële zin. Hoe is dat mogelijk? De plannen om de tekorten in de zorg aan te pakken zijn losse flodders, omdat ze geen enkele onderbouwing hebben. Het college moet de raad een goede en onderbouwde inhoudelijke en financiële analyse voorleggen, want op veronderstellingen baseer je geen beleid.

Meer dan ooit moeten wij – zeker in deze tijden van crisis – samenwerken om de financiën op orde te krijgen, terwijl we het belang van onze inwoners vooropstellen. D66, de PvdA, GroenLinks en OBL zien dat het college steeds informatie laat deelt met de raad. De informatie zelf laat aan kwaliteit te wensen over, en is vaak vaag en dubbelzinnig. Is dat onwil, onvermogen of een mix van die twee? Feit is dat de raad geen inzicht krijgt in de werkelijke financiële tekorten of dat inzicht wordt zo laat geboden dat de voorbereiding op besluitvorming in het gedrang komt. Als raadsleden vragen stellen over beleid en bestuur, moet het college helder, volledig en tijdig antwoorden. Het college laat de raad maar al te vaak achter de feiten aanlopen en maakt het de raad onmogelijk om optimaal te sturen.

Ten slotte: wij zijn volksvertegenwoordigers

Wij zijn als raadsleden gekozen door onze inwoners om de inwoners een stem te geven en te vertegenwoordigen. Daarom hebben wij de verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat het beleid de belangen van inwoners, bedrijven en instellingen niet schaadt.

In deze periode waarin onze financiële situatie zeer slecht is, wordt de raad belemmerd in het controleren, het stellen van kaders en in het vertegenwoordigen van de inwoners van Berkelland. D66, de PvdA, GroenLinks en OBL zien dat het college verdoezelt dat het kaders verruimt, dat het de ruimte van de raad beperkt en daarmee voorbijgaat aan de raad als hoogste bestuurlijke orgaan. Daardoor hebben wij als raad geen grip meer op de financiële situatie van de gemeente. Het college ontnemt ons de middelen om de financiële situatie voldoende bij te sturen. De dialoog daarover tussen de raad en het college is tot dusver onbevredigend verlopen. Vandaag willen we met u allemaal van gedachten wisselen hierover.